

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทย: ภาพสะท้อนจากนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์
และนวนิยายที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2561 และ 2564
Changes of Thai Society: Reflections from Awarded and Finalist Novels of
S.E.A. Write Awards in 2018 and 2021

LU ZUOXI¹ จันทรสุตา ไชยประเสริฐ² อีร์โชติ เกิดแก้ว³
LU ZUOXI, Jansuda Chaiprasert, Teerachot Kerdkaew

บทคัดย่อ (Abstract)

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์และนวนิยายที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2561 และ 2564 จำนวน 17 เล่ม โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพวิเคราะห์ตัวบทนวนิยายและนำเสนอผลการวิจัยเชิงพรรณนาวิเคราะห์ ผลการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยจำแนกได้ 3 ด้าน คือ 1) การเปลี่ยนแปลงด้านวิถีชีวิตพบว่าผู้ประกอบการให้ความสนใจกับสุขภาพของพนักงานด้วยการสร้างพื้นที่พักผ่อนและออกกำลังกายเพิ่มขึ้น การทำงานมีการนำเทคโนโลยีมาช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้น ที่อยู่อาศัยของคนในชนบทที่มีการนำวัสดุก่อสร้างสมัยใหม่มาใช้แทนไม้ในอดีตตามความเหมาะสมกับฐานะทางการเงิน การประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไปตามระบบเศรษฐกิจทุนนิยมและกลไกทางตลาด และมีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อช่วยเพิ่มผลผลิตมากขึ้น 2) การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนทั้งในระดับครอบครัวและบุคคลทั่วไปที่นำเทคโนโลยีการสื่อสารมาใช้ในการติดต่อ สื่อสาร สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันมากขึ้น 3) การเปลี่ยนแปลงด้านระบบสังคมทั้งเศรษฐกิจ อาชีพ และการศึกษามาจากปัจจัยสำคัญคือเทคโนโลยีที่มีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนให้ระบบดังกล่าวเจริญก้าวหน้า สามารถแข่งขันกับคนอื่นหรือผู้ประกอบการอื่นได้ ขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นถึงคนไทยปัจจุบันต้องปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมเช่นกัน เพื่อความอยู่รอด

คำสำคัญ (Keywords): ภาพสะท้อน; การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทย; นวนิยายเข้ารอบรางวัลซีไรต์

Abstract

This research aimed to analyze changes of Thai society reflected in seventeen novels awarded or being finalists of the 2018 and 2021 S.E.A. Write Awards. Through the use of qualitative research methods in the novel script analysis. Research findings were reported as a descriptive analysis.

Received: 2024-02-27 Revised: 2024-03-10 Accepted: 2024-03-14

¹ นักศึกษาด้านวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สอง หลักสูตรศิลปศาสตรดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ Graduate student, Communicative Thai as a Second Language Program, Faculty of Liberal Arts Huachiew Chalermprakiet University. E-mail: 578917595@qq.com

² อาจารย์ ดร.ประจำสาขาวิชาภาษาศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ an advisor, Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University. E-mail: jansuda_chaiprasert@yahoo.com

³ รองศาสตราจารย์ ดร.ประจำสาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ an advisor, Faculty of Liberal Arts, Huachiew Chalermprakiet University. E-mail: tongin2000@gmail.com

The research observed three aspects of Thai social changes, as the following. 1) Ways of life: the entrepreneurs showed concerns on health of employees by providing more recreation and working out areas; technologies were widely used in work places for increasing efficiency; modern materials were more used in rural residences, relating to the financial status; occupations were changed along with the capitalist and marketing systems; productivities were increased by using of technologies. 2) Human relationships, both between family members and general people, communicative technologies were normally used creating the better relationships. 3) Changes of social: economic, vocational and educational systems, technologies were important factors moving all systems and increasing progress and competitiveness. As a result for surviving, modern Thai people have to adjust themselves along with the changing society.

Keywords: reflection; social change; finalist novels of S.E.A. Write Awards

บทนำ (Introduction)

นวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทบันเทิงคดีที่ผู้เขียนแต่งขึ้นโดยสมมุติให้มีตัวละคร เหตุการณ์และเนื้อเรื่องมีความสมจริงที่เป็นการจำลองชีวิตของคนในสังคม นวนิยายกับสังคมจึงมีความสัมพันธ์อย่างแนบแน่นไม่สามารถแยกจากกันได้ ดังที่ ตรีศิลป์ บุญขจร (2560: 4) ได้กล่าวว่า นวนิยายเป็นวรรณกรรมประเภทหนึ่งที่มีเนื้อหาใกล้เคียงกับความเป็นจริง ผูกพันอยู่กับสังคม สอดคล้องกับทัศนะของ รื่นฤทัย สัจจพันธุ์ (2558: 49-52) ที่กล่าวว่า นวนิยายเป็นผลผลิตทางวรรณกรรมของสังคม ย่อมมีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับสังคมอย่างใกล้ชิด แม้ว่านวนิยายจะเกิดขึ้นมาจากจินตนาการของผู้เขียน โครงเรื่องและพฤติกรรมของตัวละครจะเป็นเรื่องที่คุณเขียนสมมุติคิดแต่งขึ้นก็ตาม แต่ผู้เขียนก็ได้ถ่ายทอดแบบมาจากบุคคลและพฤติกรรมที่เกิดขึ้นจริงในสังคมตามช่วงเวลาเขียน ฉะนั้น นวนิยายจึงมีความผูกพันกับสังคมด้วยโลกทัศน์ของผู้เขียนที่มีต่อสังคมนั่นเอง

วรรณกรรมเป็นพื้นฐานที่บันทึกเหตุการณ์ความเป็นจริงและการเปลี่ยนแปลงทุกยุคสมัย สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมต่าง ๆ นวนิยายที่ผ่านเข้ารอบคัดเลือกรอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์เป็นวรรณกรรมที่ได้รับการยอมรับอย่างแพร่หลายในสังคมไทย มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องราวการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ดังที่ ธเนศ เวิร์กภาดา (2561: ออนไลน์) ได้กล่าวว่า นวนิยายที่ผ่านเข้ารอบได้มีการคัดเลือกตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้แบบเดิม คือ การนำเสนอเนื้อหา แนวคิดเกี่ยวกับสังคม การใช้ภาษาและวรรณศิลป์ได้สละสลวยและน่าสนใจ ซึ่งผ่านเข้ารอบนับว่าเป็นตัวแทนสะท้อนภาพสังคมไว้อย่างเข้มข้นว่า มีเหตุการณ์แบบใดบ้างเกิดขึ้นในสังคม และทำให้เห็นว่าสังคมมีปัญหาจริง ๆ ไม่ว่าจะเป็นเรื่องเพศ ปัญหาชีวิตส่วนบุคคล ความกดดันในสังคม ครอบครัว และการตอบโต้ต่าง ๆ รวมถึงปัญหาสิ่งแวดล้อม การต่อสู้ระหว่างมนุษย์กับธรรมชาติ หรือการโต้ตอบของธรรมชาติที่กระทำต่อมนุษย์ และประเด็นทางการเมือง เป็นต้น นวนิยายทั้งหมดกำลังชี้ทางให้คนในสังคมได้รับรู้และอยากให้สังคมหาทางออกของปัญหา ส่วนการนำเสนอแต่ละเล่มมีรูปแบบต่างกันทั้งแนวสมจริง แนวเหนือจริง แนววิทยาศาสตร์ ฯลฯ

ตามทฤษฎีที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคม วรรณกรรมเป็นภาพสะท้อนของสังคม ความจริงทางสังคมแทรกอยู่ในวรรณกรรม การนำทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมมาใช้ศึกษาวรรณกรรมเป็นที่นิยมมาก โดยเฉพาะการศึกษาวรรณกรรมรางวัลซีไรต์หลายเล่มมีการศึกษาลักษณะเด่นของวรรณกรรมและภาพสะท้อนของสังคม อาทิ งานวิจัยของ มาโนช ดินลานสกุล (2550) เรื่อง “พลวัตทาง

สังคมและภาพสะท้อนของสตรีในนวนิยายที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2522-2546” งานวิจัยของ พรพรม บุญถนอม (2551) เรื่อง “ลักษณะเด่นและคุณค่าของนวนิยายไทยรางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน (พ.ศ. 2522-2546)” งานวิจัยของ พงษ์ศักดิ์ กุลชาติ (2553) เรื่อง “วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ถึง พ.ศ. 2543” และงานวิจัยของ วิชิตา ยิ้มแย้ม (2558) เรื่อง “ภาพครอบครัวในนวนิยายรางวัลซีไรต์” จากการศึกษางานวิจัยดังกล่าวเป็นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับภาพสะท้อนสังคมในวรรณกรรมซีไรต์ที่สะท้อนให้เห็นถึงความเป็นอยู่ วิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรม ปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาที่ปรากฏในวรรณกรรม ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสังคมที่ผ่านวรรณกรรมให้ผู้อ่านได้รับรู้และเข้าในการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างเด่นชัด

จากการศึกษานวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์และนวนิยายที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2561 และ 2564 เบื้องต้น พบว่า มีเรื่องราวที่สะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยหลายด้านไว้อย่างน่าสนใจ และมีลักษณะเฉพาะในแต่ละเรื่อง ผู้วิจัยในฐานะนักศึกษาต่างชาติที่ศึกษาสาขาวิชาการสื่อสารภาษาไทยเป็นภาษาที่สองจึงมีความสนใจศึกษาวิจัย ภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์และนวนิยายที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2561 และ 2564 และงานวิจัยครั้งนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ระดับดุษฎีบัณฑิต เรื่อง ภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยในนวนิยายที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2561 และ 2564 ซึ่งจะช่วยให้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยผ่านเนื้อหาของนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์และนวนิยายที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2561 และ 2564 อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษารื่องที่เกี่ยวข้องต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย (Research Objectives)

เพื่อวิเคราะห์ภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์และนวนิยายที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2561 และ 2564

วิธีดำเนินการวิจัย (Research Methods)

1. ขอบเขตของการวิจัย

1.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยได้กำหนดเนื้อหาในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์และนวนิยายที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2561 และ 2564 ที่จะวิเคราะห์ในประเด็น ภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยด้านวิถีชีวิต ด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม และด้านระบบสังคม

1.2 ขอบเขตด้านเอกสาร

ผู้วิจัยใช้เกณฑ์ในการคัดเลือกเลือกนวนิยายในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์และนวนิยาย ที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2561 และ 2564 เฉพาะนวนิยายที่มีเนื้อหาสะท้อนถึงการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย ได้จำนวนทั้งสิ้น 17 เรื่อง ได้แก่ 1) เกาะล่องหน ของเกริกศิษฐ์ พลมะมาตร 2) คนในนิทาน ของ กร ศิริวัฒน์ 3) ในกับดักและกลางวงล้อม ของประชาคม ลุนาชัย 4) บ้านในโคลน ของ กิตติศักดิ์ คเชนทร์ 5) พุทธศักราชอัสตงกับทรงจำของทรงจำของแมวกุหลาบดำ ของวีรพร นิติประภา 6) ผุดเกิดมาลาว่า ของ อารยา ราษฎร์จำเริญสุข 7) หยดน้ำหวานในหยาดน้ำตา ของอรุดา โควินท์ 8) อีกไม่นานเราจะสูญหาย ของ อ้อมแก้ว กัลยาณพงศ์ 9. 24-7/1 ของภู กระดาษ 10) เกิดในฤดูหนาวที่แดดส่องถึง ของนที ศศิวิมล 11) ดำดิ่งสู่เบื้องบน ของวัฒน์ ยวงแก้ว 12) เคฟีน ของศิริพร แก้วกาญจน์ 13) ภูเขาน้ำตา ของอนุสรณ์ มาราสา

14) รอยสนธยา ของ ทรงศีล ทิวสมบุญ 15) วรรณกรรมที่แท้จริงนั้นต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้
เธอ ของ จิตานันท์ เหลืองเพียรสมุท 16) สุสานสยาม ของปราปต์ และ 17) อาณาเขต ของนิธิ นิธิวีรกุล

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ระเบียบวิธีวิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยทำการวิเคราะห์ตัว
บทวนิยาย (Textual Analysis)

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1 ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างวรรณกรรมกับสังคมและ
การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เพื่อนำมากำหนดกรอบแนวคิดและแนวทางในการศึกษาวิเคราะห์

3.2 ศึกษาบทวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์และบทวนิยายที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์

3.3 คัดเลือกบทวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์และบทวนิยายที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2561
และ 2564 ที่มีเนื้อหาสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทย จำนวนทั้งสิ้น 17 เรื่อง

3.4 วิเคราะห์ภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยในบทวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์
และบทวนิยายที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2561 และ 2564

3.5 นำเสนอผลการศึกษาวิจัยแบบพรรณนาวิเคราะห์ (Descriptive Analysis)

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลจากตัวบทวนิยาย (Textual Analysis) ที่ได้รับรางวัลซีไรต์และบทวนิยายที่
เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2561 และ 2564 จำนวน 17 เรื่อง

กรอบแนวคิดของงานวิจัย

1. แนวคิดเกี่ยวกับภาพสะท้อนสังคมในบทวนิยาย

วรรณกรรมมีความสัมพันธ์กับสังคมเปรียบเสมือนกระจกเงาที่สะท้อนสภาพสังคมในยุคสมัยเพื่อให้
เห็นได้อย่างชัดเจน ไม่ว่าจะผ่านทางตรงหรือทางอ้อม เนื่องจากวรรณกรรมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ได้รับ
อิทธิพลจากค่านิยม ประเพณี วัฒนธรรม และจารีตประเพณีของสังคม วรรณกรรมไม่เพียงแต่เป็นสิ่งที่บันทึก
ประวัติศาสตร์ธรรมดา แต่ยังสะท้อนชีวิตความเป็นอยู่ ค่านิยม และด้านอื่น ๆ ของสังคม ดังที่ วิทย์ ศิวะศรียานนท์
(2544: 96) กล่าวว่า ผู้เขียนคนเดียวก็เปรียบเสมือนสามคน คือ นอกจากจะเป็นผู้เขียนแล้วยังเป็นหน่วยหนึ่ง
ของคนในยุคสมัยและเป็นพลเมืองด้วย ดังนั้นเมื่อสังคมมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ผู้เขียนซึ่งเป็นพลเมืองคน
หนึ่งจำเป็นต้องรับรู้ถึงการเปลี่ยนแปลงนั้นพร้อมทั้งทำหน้าที่ของตนด้วยการสร้างสรรค์งานวรรณกรรมที่
สะท้อนสังคม เสนอปัญหาสังคม และแสดงทัศนะเพื่อหาทางออกให้กับสังคม (สายทิพย์ นุกุลกิจ, 2543: 153)

2. แนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

การเปลี่ยนแปลงทางสังคม หมายถึง การที่ระบบ กระบวนการ หรือรูปแบบทางสังคมบางอย่าง เช่น
รูปแบบครอบครัว ระบบการปกครอง ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรม ได้เปลี่ยนแปลงไปในด้านต่าง ๆ ทั้งที่
เกิดจากการวางแผนของคนในสังคมหรือเปลี่ยนแปลงไปเอง ซึ่งอาจเป็นไปในทางก้าวหน้าหรือถดถอย ชั่วคราว
หรือถาวรก็ได้ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมในลักษณะดังกล่าวย่อมมีผลตามมา ดังที่ สนิท สมักรการ (2542: 4) ได้
กล่าว การเปลี่ยนแปลงทางสังคมเป็นการเปลี่ยนแปลงที่มีผลทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมเกิดความแตกต่างกันขึ้น
ในช่วงเวลาใดเวลาหนึ่งแล้ว การเปลี่ยนแปลงนั้นไม่ว่าจะเล็กน้อย หรือใหญ่โตเพียงไรก็ตามย่อมถือได้ว่าการ
เปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ทั้งสิ้น

ผลการวิจัย (Research Results)

จากการศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ และนวนิยายที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2561 และ 2564 ผู้วิจัยได้พบภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม จำแนกได้ 3 ด้าน ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงด้านวิถีชีวิต 2) การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม และ 3) การเปลี่ยนแปลงด้านระบบสังคม ดังต่อไปนี้

1. การเปลี่ยนแปลงด้านวิถีชีวิต

นวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์และนวนิยายที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2561 และ 2564 ได้สะท้อนให้เห็นถึงแบบแผนการดำรงชีวิตของคนในสังคมไทยที่เปลี่ยนไปจากอดีตใน 4 ด้านสำคัญ ได้แก่ ด้านสุขภาพและการออกกำลังกาย การทำงาน ที่อยู่อาศัย และการประกอบอาชีพ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

1.1 ด้านสุขภาพและการออกกำลังกาย

ภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตด้านนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงวิถีชีวิตของคนในสังคมเมืองที่มีพื้นที่ทำงานที่ทันสมัยใหม่ สถานที่ออกกำลังกาย และสิ่งอำนวยความสะดวกที่ทันสมัย ดังตัวอย่างใน นวนิยายเรื่อง “24-7/1 ของภู กระดาษ” ได้กล่าวถึงบริษัทแห่งหนึ่งที่สร้างสถานที่ออกกำลังกายและสิ่งอำนวยความสะดวกเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นสวัสดิการและส่งเสริมให้พนักงานบริษัทได้ออกกำลังกายเพื่อมีสุขภาพร่างกายและจิตใจที่ดี ดังตัวบทที่ว่า

ปัจจุบันมีตึกเพิ่มขึ้นมาอีกสี่ตึกในบริเวณเดียวกัน มีสนามกีฬาที่มีไฟสปอร์ตไลท์ส่องสว่างไปจนถึงสามทุ่มของทุกวัน หรือตามเวลาของบริษัทที่กำหนดให้สามารถใช้สนามต่าง ๆ ได้ตั้งแต่เวลาสิบแปดนาฬิกาถึงยี่สิบเอ็ดนาฬิกาของทุกวัน... ทำให้พนักงานได้ออกกำลังกาย ผ่อนคลายความเหนื่อยหนักรจากการงานทั้งวัน มีร่างกายแข็งแรงและพร้อมสำหรับลุยงานในวันต่อไป...สมัยที่ผมอาศัยอยู่ในช่วงแรก บริเวณออกกำลังกายมีเพียงสนามฟุตบอล...

(24-7/1, 2563: 39)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การพัฒนาของสังคมปัจจุบัน ส่งผลให้บริษัทหลายบริษัทต้องปรับตัวตาม ดังบริษัทในตัวอย่างที่ตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของพนักงาน ต้องการให้พนักงานในบริษัทมีคุณภาพทั้งภายในและภายนอกที่ดีไปพร้อมกัน จึงได้สร้างสถานที่สำหรับออกกำลังกายเพิ่มขึ้นให้กับพนักงาน ส่งผลให้คุณภาพชีวิตของพนักงานในบริษัทเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น กล่าวคือ พนักงานในบริษัทได้มีโอกาสออกกำลังกายมากขึ้น ทำให้ได้พักผ่อน ลดความเครียด และมีสุขภาพจิตใจที่ดีขึ้น อีกทั้งยังได้โอกาสในการสร้างสัมพันธ์ มิตรภาพที่ดีระหว่างกันระหว่างผู้บริหารกับพนักงาน และระหว่างพนักงานด้วยกันเอง

1.2 ด้านการทำงาน

ภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตด้านนี้ได้ชี้ให้เห็นถึงการทำงานของคนไทยปัจจุบันที่สามารถติดต่อสื่อสารได้อย่างสะดวกรวดเร็วมากกว่าอดีตที่ผ่านมา ดังตัวอย่างเช่น ในนวนิยายเรื่อง “24-7/1 ของภู กระดาษ” ได้กล่าวถึงตัวละครที่ชื่อศศิธร ผู้บริหารของบริษัทแห่งหนึ่งที่ไปทำธุระที่ต่างประเทศได้ใช้โทรศัพท์ติดต่อกับงานและใช้แอปพลิเคชันควบคุมการทำงานต่าง ๆ ดังตัวบทที่ว่า

...ทุกวันจันทร์ถึงวันศุกร์...จึงต้องออกไปทำงาน และแม้จะอยู่ที่ไหนผมก็สามารถทำงานได้ แต่ทุกครั้งที่หากว่าผมต้องมีธุระไปที่อื่น ไปทั้งวันหรือหลายวัน เช่น ไปประชุมสัมมนา ไปหาคุณวันวิสาข์ ไปธุระอื่น ๆ หรือเดินทางไปต่างประเทศ ผมก็จะส่งข้อความ โทรศัพท์หาน้อง ๆ ฝ่ายสำนักงานและฝ่ายผลิต...

(24-7/1, 2563: 43)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตด้านการทำงานที่คนไทยต้องปรับตัวตามความเปลี่ยนแปลงของสังคมด้านเทคโนโลยี ที่มีการนำเอาเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มศักยภาพหรือขีดความสามารถในการทำงานให้แก่บริษัทหรือหน่วยงานมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้บริษัทหรือหน่วยงานต่าง ๆ ต้องนำเทคโนโลยีมาใช้ มิฉะนั้นจะกลายเป็นคนตกยุค ไม่ทันคนอื่น ไม่อาจแข่งขันกับคนอื่น หรือบริษัทอื่นได้ นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นถึงวิถีชีวิตด้านการทำงานที่มีการแข่งขันกันสูง บังคับบุคคลหรือองค์กรใดที่ไม่มีการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีจะอยู่อย่างยากลำบากและในที่สุดก็ไม่สามารถดำรงอยู่ได้

อีกตัวอย่างของการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตด้านนี้พบในนวนิยายเรื่อง “สุสานสยาม ของปรাপต์” ที่กล่าวถึงพนักงานในบริษัทแห่งหนึ่งนำแท็บเล็ตคอมพิวเตอร์มาช่วยในการทำงาน ดังตัวบทที่ว่า

กระดานไฟฟ้า คือ อุปกรณ์ที่สมาชิกโรงงานมีติดตัวกันเกือบทุกคน ทำจากวัสดุในกลุ่มพอลิเมอร์ที่มีความยืดหยุ่นสูง ขนาดมาตรฐานมีความสูงสามสิบแปดกระเปียด กว้างยี่สิบเจ็ดกระเปียด ได้ข่าวว่ารุ่นล่าสุดบางแคร้ว ๆ หนึ่งจุดสามหุน และหนักไม่เกินยี่สิบห้าบาท แต่แผ่นที่เอ่ยเรียงใช้นั้นตกรุ่นไปแล้ว หนาตั้งเกือบสองหุน แถมหนักขึ้นมาแตะยี่สิบแปดบาท แต่ก็ยังรองรับระบบปฏิบัติการได้ดี ความเร็วหน่วยความจำ เวลาพับหรือม้วนเก็บก็ยังไม่มีปัญหา

สมาชิกในโรงงานใช้กระดานไฟฟ้าทำกิจกรรมเกือบทุกอย่างในชีวิต ทั้งหาและเก็บข้อมูล จ่ายเงินติดต่อสื่อสาร กิจกรรมสนทนาการ ตลอดจนอ่านหนังสือ...

(สุสานสยาม, 2563: 9)

จากตัวอย่างกล่าวถึงกระดานไฟฟ้าที่พนักงานในบริษัทดังกล่าวนำมาใช้ในการทำงานและกิจกรรมต่าง ๆ ของชีวิต ได้แก่ แท็บเล็ตคอมพิวเตอร์ แสดงให้เห็นว่า เทคโนโลยีได้เข้ามามีบทบาทอย่างมากในการทำงานทุกประเภท เพื่อช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงกว่าเดิม อีกทั้งยังช่วยในการหาและเก็บข้อมูล รวมถึงกิจกรรมอื่น ๆ ในชีวิต เช่น การทำธุรกรรมทางการเงิน การสื่อสาร การอ่านหนังสือ และกิจกรรมสนทนาการต่าง ๆ ซึ่งก่อให้เกิดประโยชน์และเอื้ออำนวยความสะดวกสบายด้านต่าง ๆ ได้มากกว่าอดีต สะท้อนถึงวิถีชีวิตของคนไทยสมัยใหม่ที่ต้องปรับตัวและพึ่งพาเทคโนโลยีเพื่อการทำงานและความเป็นอยู่มากขึ้น

1.3 ด้านที่อยู่อาศัย

นอกจากพฤติกรรมแล้วยังมีการเปลี่ยนแปลงเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยของคนในสังคมไทยปัจจุบัน ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่อง “บ้านโนโคลน ของกิตติศักดิ์ คชนทร์” ที่กล่าวถึงพ่อของสิงห์กำลังสร้างบ้านหลังใหม่ โดยวัสดุที่ใช้จะเป็นอิฐและปูน ดังตัวบทที่ว่า

พ่อกำลังสร้างบ้านใหม่ แม่มีรอยยิ้มเต็มใบหน้าในวันที่เสาต้นแรกยืนขึ้น... ถึงตอนนั้นพ่อจะมีเงินซื้ออิฐซื้อปูนและยังเหลือพอจ่ายค่าแรงช่าง...

“ปู่ย่าก่อนจะเล่าอย่างตื่นเต้นว่า ต้องขึ้นไปตัดไม้บนภูเขา แล้วล่องท่อนซุงลงมาตามลำคลอง ชักขึ้นมาเลื่อย กว่าจะเลื่อยเสาได้สักต้นช่างแสนลำบาก เลื่อยกับมือ กว่าจะเป็นไม้แต่ละตัว กว่าจะแป้นกระดานแต่ละแผ่นเหนื่อยแสนเหนื่อย” ...

(บ้านโนโคลน, 2559: 16–17, 34)

จากตัวอย่างเป็นการเปรียบเทียบถึงการสร้างบ้านในปัจจุบันกับอดีตที่ชี้ให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตด้านที่อยู่อาศัย ในอดีต คนไทยในชนบทจะปลูกบ้านที่อยู่อาศัยด้วยไม้และวัสดุที่ทำได้ในท้องถิ่นที่มีความยากลำบาก แต่ปัจจุบัน สังคมมีการพัฒนาในทุกด้าน การปลูกบ้านที่อยู่อาศัยของคนทั้งในเมืองและชนบทจะเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคม มีการใช้วัสดุสร้างบ้านสมัยใหม่ เป็นไปตามความ

เหมาะสมกับฐานะทางการเงินของแต่ละครอบครัว อีกอย่างหนึ่งก็สะท้อนให้เห็นถึงสภาพแวดล้อมทางกายภาพของสังคมชนบทที่เปลี่ยนไป ไม่เป็นสิ่งหายาก และการที่จะไปตัดไม้ในป่ามาสร้างบ้านเป็นเรื่องที่ผิดกฎหมาย ไม่อาจทำได้เหมือนในอดีต การสร้างบ้านในอดีตในชนบทจะสร้างด้วยแรงงานของคนในบ้านและเพื่อนบ้าน แต่ในปัจจุบันนิยมจ้างช่างมาสร้างตามรูปแบบบ้านที่ตนหรือครอบครัวต้องการ

1.4 ด้านการประกอบอาชีพ

การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตด้านนี้เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงปัจจัยทางสังคมที่ส่งผลให้คนไทยในปัจจุบันต้องปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม ดังตัวอย่างในนวนิยายเรื่อง “24-7/1 ของภู กระดาษ” ที่กล่าวถึงแม่ของศศิธรหรือพี่นุ้ยที่ปลูกข้าวโพดและมันสำปะหลังเพื่อปลูกยางพารา ดังตัวบทที่ว่า

เจ้าหน้าที่ส่งเสริมทั่วไปที่จะพูดถึงทุกอย่างด้วยแง่บวกและอนาคตที่รุ่งโรจน์...(ยางพารา) ว่าความต้องการของตลาดมีมาก ราคาดีไม่มีตก...

มีเพียงแม่ของผมเท่านั้นที่สนใจปลูก แม่ลั่นคนรับใช้ของบ้านและครอบครัวที่ดูแลและเช่าไร่ทำข้าวโพด มันสำปะหลัง ให้ไร่พื้นที่ไร่เหล่านั้นทิ้งเกือบหมด แล้วปลูกยางพาราทดแทน ไร่ทางทิศใต้ของหมู่บ้าน เนื้อที่ราวหนึ่งพันไร่ จึงได้กลายมาเป็นสวนยางพาราแห่งแรกของอำเภอ และเกษตรกรอำเภอนั้นก็แวะเวียนมายังบ้านของผมอยู่เป็นประจำเพื่อแนะนำการดูแลจัดการให้ความรู้และติดตามผลการผลิต...

(24-7/1, 2563: 76-75)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตด้านการประกอบอาชีพที่เป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคม เนื่องจากตลาดมีความต้องการวัตถุดิบจากยางพาราเพื่อนำไปแปรรูปเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อขายภายในประเทศและต่างประเทศ เกษตรกรไทยหลายครอบครัวจึงหันมาปลูกพืชเศรษฐกิจใหม่ที่สามารถสร้างรายได้สูงขึ้นแทนพืชไร่เดิม สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวด้านอาชีพของเกษตรกรไทยว่าเป็นไปตามความเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม

ในนวนิยายเรื่อง “บ้านในโคลน ของกิตติศักดิ์ คเชนทร์” ได้กล่าวถึงปู่ได้เล่าถึงอาชีพของตนในอดีตที่เคยประกอบอาชีพล่องแพขนไม้ซุงไปขาย แต่เมื่อสังคมเปลี่ยนไป ทำให้อาชีพล่องไม้ซุงหายไป ดังตัวบทที่ว่า

“ใช่ สมัยใหม่ก่อนปู่เอาไม้ล่องแพลงไปขาย แต่นั่นมันนานมากแล้ว”...

...“คนบ้านเราเลิกล่องไม้ลงไปขายนานแล้ว” สายตาปู่ยังไม่ละจากยอดเขา

“ทำไมเลิกล่ะปู่”

“เวลาผ่านไปคนเขาก็หันไปทำอย่างอื่น การงานวิถีชีวิตเปลี่ยน การทำมาหากินก็เปลี่ยนไป การล่องเรือกลายเป็นเรื่องลำบากสำหรับคนรุ่นใหม่ ทุกวันนี้มีถนน มีรถ คนหันมาใช้รถแทนเรือ บนนั้นรถก็ไปถึง... มีรถขึ้นไปขนไม้ลงมาส่งโรงเลื่อยทุกวัน”

(บ้านในโคลน, 2559: 123-124)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงวิถีชีวิตด้านการประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม การประกอบอาชีพบางอย่างในอดีตอย่างเช่นการล่องไม้ซุงต้องพึ่งธรรมชาติคือแม่น้ำและเทคโนโลยีที่มีในสมัยนั้นคือเรือ การคมนาคมทางบก ทางอากาศยังไม่เจริญก้าวหน้า และการขนส่งทางบกในอดีตยังยากลำบากและมีค่าใช้จ่ายมาก เนื่องจากถนนยังไม่เจริญ แต่ปัจจุบันสังคมได้มีการพัฒนาในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการคมนาคมที่มีรถยนต์ช่วยในการขนส่ง ทำให้การไปมาหาสู่ การขนส่งสินค้าต่าง ๆ สะดวก รวดเร็วและมีค่าใช้จ่ายน้อยกว่าการขนส่งทางเรือ ส่งผลให้อาชีพล่องซุงไม้หายไป ผู้ประกอบการหันมาใช้รถใน

การขนส่งไม้หรือสินค้าต่าง ๆ แทน ซึ่งให้เห็นถึงวิถีชีวิตด้านนี้ของคนในสังคมชนบทไทยปัจจุบันเปลี่ยนแปลงไปตามปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม

ในนวนิยาย เรื่อง “วรรณกรรมที่แท้จริงนะ ต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรือของจิตนันท์ เหลืองเพียรสมุท” ได้เปรียบเทียบมนุษย์เป็นหุ่นยนต์ที่ควบคุมด้วยสมองกลจากคอมพิวเตอร์ ดังตัวบทที่ว่า

“ไม่มีพื้นที่ให้มนุษย์ประกอบอาชีพใด ๆ อีกแล้ว สิ่งเดียวที่มนุษย์ชาติทำได้คือเป็นผู้ครอบครองคอมพิวเตอร์ที่ทำงานในอาชีพต่าง ๆ และมนุษย์ก็จะได้รับเงินจากแรงงานคอมพิวเตอร์เหล่านี้”

คำนิยามของอาชีพต่าง ๆ ได้เปลี่ยนแปลงไปจนหมด เช่น

นักบัญชี คือ บุคคลที่มีคอมพิวเตอร์...คอมพิวเตอร์เหล่านี้จะเป็นคนไปทำงานให้บริษัท...

แพทย์ คือ บุคคลที่ครอบครองคอมพิวเตอร์...คอมพิวเตอร์ที่คอยตรวจรักษาคนไข้ด้วยการเก็บข้อมูลอาการและประมวลผลการรักษาด้วยระบบสมองอัจฉริยะ...

คนทำงานก่อสร้าง คือ บุคคลที่มีหุ่นยนต์ขนาดใหญ่...หุ่นยนต์เหล่านี้สามารถคำนวณความกว้างยาวของพื้นที่ได้ด้วยใช้กล้องที่ตาปรามมองเพียงครั้งเดียว

การประกอบอาชีพใด ๆ ไม่ได้หมายถึงการเอาร่างกายไปทำงานชนิดนั้น แต่หมายถึงมีหุ่นสมองกลที่ช่วยทำงานชนิดนั้นอยู่ในครอบครอง คนที่เป็นที่ต้องการในตลาดแรงงานคือ คนที่สามารถพัฒนาระบบสมองกลให้ทำงานได้ดีที่สุด

(วรรณกรรมที่แท้จริงนะ ต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้หรือ, 2563: 2-3)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การประกอบอาชีพต่าง ๆ เช่น พนักงานบัญชี แพทย์ คนงานก่อสร้าง จำเป็นต้องใช้เทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการทำงาน สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงด้านอาชีพและการปรับตัวของมนุษย์ในปัจจุบันที่เปรียบเสมือนหุ่นยนต์ที่ถูกควบคุมและสั่งการโดยสมองกลจากคอมพิวเตอร์ เนื่องจากมนุษย์ในทุกอาชีพต้องพึ่งพาเทคโนโลยีในการช่วยเก็บและแสวงหาข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับอาชีพของตนสูงมาก ไม่สามารถขาดได้ ผู้บริหารในหน่วยงานหรือบริษัทต่าง ๆ ได้นำเทคโนโลยีที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการทำงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลให้แก่งาน คนงาน และผลที่เกิดขึ้นให้ได้มากที่สุด ส่งผลให้คนในทุกองค์กรต้องปรับตัวตาม ต้องเรียนรู้เทคโนโลยี ใช้เทคโนโลยีเป็น ทำงานไปตามระบบที่ถูกกำหนดด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ส่งผลให้วิถีชีวิตมนุษย์และความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันเป็นเหมือนหุ่นยนต์ที่ถูกควบคุมด้วยกลไกของคอมพิวเตอร์ขึ้นไปทุกวัน

2. การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคม

นวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์และนวนิยายที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2561 และ 2564 ได้สะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างคนในสังคมไทย จำแนกได้ 2 ประการ ได้แก่ ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวไทยและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั่วไปในสังคม ดังตัวอย่างต่อไปนี้

2.1 ความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวไทย

นวนิยายที่ใช้ศึกษาได้สะท้อนภาพของการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างคนในครอบครัวไทยว่ามาจากปัจจัยทางสังคมไวหลายกรณี เช่น การสื่อสารของคนในครอบครัว ดังปรากฏในนวนิยายเรื่อง “24-7/1 ของกู กระดาษ” ที่กล่าวถึงแม่ของศศิธรได้มาพักอยู่กับเขา ห่างไกลจากบ้านใหญ่หลายร้อยกิโลเมตร แต่ก็ยังคงติดต่อกับทุกคนในบ้านด้วยโทรศัพท์ ดังตัวบทที่ว่า

แม้ว่าแม่จะมาพักอยู่กับผมตลอดทั้งสัปดาห์ ไกลจากบ้านใหญ่หลายร้อยกิโลเมตร แต่เทคโนโลยีอย่างโทรศัพท์ก็ทำให้แม่เหมือนอยู่บ้าน ทุกเย็นจนถึงดึกดื่น เสียงโทรเข้าจากน้องเขย หรือไม่ก็เป็นแม่ที่โทรหาไม่เคยมีเว้นว่างสักวัน คุณกันเครื่องเครือข่ายผมไม่อยากจะอยู่ใกล้ ๆ และสุดท้ายแม่ก็ต้องกลับบ้าน...

(24-7/1, 2563: 34)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า เทคโนโลยีการสื่อสารช่วยให้ความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวเป็นไปตามปกติ แม้จะอยู่คนละสถานที่ห่างไกลกันก็ตาม ส่งผลให้การติดต่อสื่อสารกันสะดวกสบายและรวดเร็วมากกว่าอดีต สมาชิกในครอบครัวสามารถสื่อสารกันผ่านโทรศัพท์เพื่อบอกเล่าข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ แสดงออกถึงความรักความห่วงใย มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นถึงการปรับตัวของคนในสมัยใหม่ คือ ทุกคนต้องสามารถใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารเป็น ซึ่งทำให้เห็นว่า เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารเป็นเครื่องมือสำคัญที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างสมาชิกในครอบครัวหรือหมู่ญาติ

2.2 ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลทั่วไปในสังคมไทย

นวนิยายที่ใช้ศึกษาได้สะท้อนภาพของการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างคนทั่วไปในสังคมไทยไว้หลายกรณี เช่น ความสัมพันธ์ที่มาจากปัจจัยด้านเทคโนโลยีการสื่อสาร ดังตัวอย่างในนวนิยาย เรื่อง “24-7/1 ของกู กระต่าย” ได้กล่าวถึงศศิธรติดต่อกับผู้หญิงคนหนึ่งผ่านเฟซบุ๊ก ไลน์ และโทรศัพท์ ดังตัวบทที่ว่า

กลายเป็นกิจวัตรประจำวันอย่างหนึ่งที่ผมกับเธอต้องส่งข้อความหากัน ไม่แน่ใจว่าเธอหรือผมที่เป็นคนเริ่มก่อน แต่มันเริ่มต้นขึ้นไม่นานหลังจากนั้น หลังจากที่เราได้พบเจอกันเป็นครั้งแรกไม่กี่วันต่อมาหลังอาหารมื้อเที่ยง...ตลอดสองชั่วโมงบนโต๊ะอาหารมีเพียงถ้อยคำสนทนาไม่กี่คำต่อกัน รอยยิ้มเก๋อกันไม่กี่ครั้ง สบายตาระหว่างลอบมองกันและกันไม่กี่หน...

เราแลกเฟซบุ๊ก ไลน์ และเบอร์โทรศัพท์ ก่อนจะจากกันในวันนี้ระหว่างอยู่ตามลำพังสองต่อสองบนโต๊ะอาหาร...

(24-7/1, 2563: 18)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า ความสัมพันธ์ของคนทั่วไปในสังคมไทยปัจจุบันเปลี่ยนไปจากอดีตมาก เนื่องจากการนำเทคโนโลยีการสื่อสารสมัยใหม่มาช่วยให้การติดต่อสื่อสารกันสะดวก สบาย และรวดเร็วกว่าเดิม ดังนั้น เทคโนโลยีสื่อสารสมัยใหม่จึงมีฐานะเป็นสื่อกลางที่ช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เห็นได้จากคนในสังคมปัจจุบันนิยมสื่อสารกันผ่านแอปพลิเคชันมากกว่าเจอหน้าคุยกัน เนื่องจากสะดวก สบาย รวดเร็ว และไม่มีข้อจำกัดด้านเวลาและสถานที่ ทำให้ความสัมพันธ์และปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคลมีโอกาสมากขึ้น สะท้อนว่าสื่อสังคมออนไลน์ทำให้คนติดต่อสื่อสารกันง่าย รู้จักกันง่ายขึ้น และมีอิทธิพลต่อความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ด้วยกันทั้งเชิงบวกและลบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการใช้และวัตถุประสงค์ของการใช้เทคโนโลยีเพื่อการสื่อสารเหล่านี้ของมนุษย์ด้วยกัน

3. การเปลี่ยนแปลงด้านระบบสังคม

ระบบแบบแผนของทุกสังคมไม่คงที่ มีการเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์อยู่ตลอดเวลา ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในโครงสร้างของสังคม เศรษฐกิจ อาชีพ และการศึกษา ดังตัวอย่างในนวนิยาย เรื่อง “ภูเขาน้ำตา ของอนุสรณ์ มาราสา” ได้กล่าวถึง ตัวละครหญิงที่ชื่อเอสธรอฮานีได้เปิดใจที่จะเรียนรู้โลกนอก จึงตัดสินใจสมัครเป็นพนักงานขายร้านเฟอร์นิเจอร์ เธอสนุกและทุ่มเทกับงานที่ทำ ดังตัวบทที่ว่า

เมื่อได้ออกมาเปิดหูเปิดตาพบปะผู้คน ได้ความคิดใหม่ ๆ เธอสมัครเป็นเซลล์ร้านเฟอร์นิเจอร์ ได้คำแนะนำตอบแทน รายได้กว่าหลายเท่า จากนั้นเริ่มฝันอยากเป็นเจ้าของกิจการสักแห่ง อาจเป็นร้านขาย

เครื่องมือเกษตรหรือเฟอร์นิเจอร์ก็ได้ ขอเก็บเงินส่วนนั้นกับผู้จัดการโดยไม่แพร่พรายให้ใครรับรู้ แม้แต่สามีร่วมเตียงเดียวกัน

เอสรอสานีสุนกเพลิตเพลินกับงานขาย พบลูกค้าเสนอสินค้าในหนังสือ ส่งเงินที่ทำการไปรษณีย์ ใกล้เคียงบ้านด้วยตนเอง จากนั้นนำสินค้าส่งมอบให้ลูกค้าตามนัด หุ่นทำงานหนักกว่าเดิม ทั้งขายสินค้าและดูแลลูกค้าน้อยที่โตวันโตคืน โดยมีแม่ช่วยดูแลอีกแรง ก่อนที่จะกลับบ้านอีกครั้งในตอนเย็น

(ภูเขาน้ำตา, 2565: 72)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจตามเศรษฐกิจแบบทุนนิยม ที่มุ่งผลประโยชน์ตอบแทนสูง ทำให้ผู้หญิงอยากประกอบอาชีพต่าง ๆ เพื่อชีวิตที่ดีและได้รับค่าตอบแทนมากกว่าเดิม เนื่องจากสังคมไทยเข้าสู่สังคมแบบเสรีนิยม ทำให้ผู้หญิงมีอิสระในการประกอบอาชีพมากขึ้น ผู้หญิงสามารถหารายได้อย่างเสรีตามกำลังของตนเอง ส่งผลให้ผู้หญิงมีบทบาทมากขึ้น มีรายได้เพิ่มขึ้น และก็กลายเป็นผู้ที่มีอำนาจการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ในสังคมและครอบครัวมากขึ้น ดังนั้นจึงทำให้ผู้หญิงให้ความสำคัญกับการทำงานหารายได้ เป็นการแสดงให้เห็นถึงระบบเศรษฐกิจที่มีผลกระทบต่อผู้หญิงในสังคมเมือง นอกจากนี้ก็ยังสะท้อนให้เห็นถึงระบบครอบครัวที่เปลี่ยนแปลงไปตามการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจและสังคม นั่นคือ ผู้หญิงมีบทบาทในการหาเลี้ยงดูครอบครัวและมีอำนาจในการตัดสินใจเรื่องต่าง ๆ ในครอบครัวมากยิ่งขึ้น ต่างจากอดีตที่สังคมผู้ชายเป็นใหญ่ ผู้หญิงจะมีอำนาจค่อนข้างจำกัด ไม่มีอิสระในความคิดและการกระทำเหมือนในปัจจุบัน

ในนวนิยายเรื่อง “สุสานสยาม ของปราปต์” ได้กล่าวถึงในโรงงานมีคนเสนอให้รัฐบาลจัดซื้อหุ่นยนต์และเครื่องจักรเพื่อแทนกำลังการทำงานของคน เพราะว่ามีประสิทธิภาพมากกว่า ดังตัวบทที่ว่า

...จากผู้บริหารโรงงานขยะแต่ละแผนกจะจ้างแรงงานราคาถูกมาทำงานแทน หลายปีก่อนเคยมีคนยกประเด็นว่าทางโรงงานจะจัดซื้อหุ่นยนต์และเครื่องจักรขีดความสามารถสูงมาใช้แทนมนุษย์ แม้ต้นทุนเริ่มต้นจะแพง แต่เมื่อคิดปริมาณงานที่ได้ต่อหน่วยแล้วคุ้มทุนกว่า

(สุสานสยาม, 2563: 112)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นการเปลี่ยนแปลงของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยมและความคิดของมนุษย์ ที่ผู้ประกอบการทั้งหลายต้องการลดต้นทุนในการผลิต และเพิ่มศักยภาพในการผลิตสินค้าเพื่อการแข่งขันและกำไรที่คุ้มค่าคุ้มทุน การใช้หุ่นยนต์และเครื่องจักรช่วยให้การทำงานมีประสิทธิภาพมากขึ้นและได้ประโยชน์สูงสุด จึงมีความคิดที่จะนำหุ่นยนต์มาใช้งานเพื่อจุดประสงค์ดังกล่าว

นอกจากนี้ยังพบการเปลี่ยนแปลงของระบบการศึกษาในปัจจุบัน ดังตัวอย่างในนวนิยาย เรื่อง “สุสานสยามของ ปราปต์” ได้กล่าวถึงตัวละครที่ซื้อสุราลัยพูดถึงการเรียนการสอนในปัจจุบันผ่านการถ่ายภาพเคลื่อนไหวในการสอน และให้นักเรียนเรียนผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์ในห้องเรียน ดังตัวบทที่ว่า

สุราลัยหมายถึงเด็กนักเรียนในห้องเรียนที่ใช้ถ่ายทำภาพเคลื่อนไหวการสอนเมื่อครู ไม่รู้ก็ทศวรรษแล้วที่การเรียนพิเศษผ่านหน้าจอเช่นนี้มีขึ้น...

...ผู้สอนที่มีชื่อเสียงหลายรายพยายามใช้วิธีให้นักเรียนเรียนผ่านหน้าจอกระดานไฟฟ้าที่ไหนก็ได้...

(สุสานสยาม, 2563: 10)

จากตัวอย่างแสดงให้เห็นถึงระบบการศึกษาสมัยใหม่ ที่ส่งผลให้ผู้สอน ผู้เรียนต้องปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว หากยังคงใช้วิธีการเรียนการสอนแบบเก่าก็จะทำให้ล้าหลัง ไม่ทันยุคสมัย ไม่ได้รับความสนใจจากผู้เรียน และไม่อาจแข่งขันกับสถาบันการศึกษาที่มีการพัฒนาที่ดีกว่า จึงมีการปรับเปลี่ยนอุปกรณ์ที่ใช้

ในการสอนโดยการนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้ในการสอน เพื่อความสะดวกและรวดเร็วในการถ่ายทอดองค์ความรู้ เช่น การใช้ภาพเคลื่อนไหวในการสอนและการให้นักเรียนเรียนผ่านหน้าจอคอมพิวเตอร์ เป็นการเปลี่ยนแปลงวิธีการเรียนและการสอนในรูปแบบเดิมที่มักสอนให้ท่องจำในห้องเรียนไปสู่การเรียนรู้แบบใหม่ที่ช่วยให้ผู้เรียนและผู้สอนสามารถเรียนและสอนได้อย่างมีประสิทธิภาพและสะดวกยิ่งขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย (Research Discussion)

จากการศึกษาวิเคราะห์ภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ และนวนิยายที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2561 และ 2564 ผู้วิจัยได้พบภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคม 1) การเปลี่ยนแปลงด้านวิถีชีวิตด้านสุขภาพที่บริษัทหรือหน่วยงานให้ความสำคัญกับคนในองค์กรด้วยการสร้างพื้นที่พักผ่อนและสถานที่ออกกำลังกายเพิ่มขึ้นเพื่อสุขภาพที่ดี ด้านการทำงานที่มีการนำเทคโนโลยีมาช่วยในการทำงานมีประสิทธิภาพประสิทธิผลมากขึ้น ด้านที่อยู่อาศัยที่เปลี่ยนไปตามบริบททางสังคมและสิ่งแวดล้อม เช่น การใช้วัสดุก่อสร้างสมัยใหม่แทนไม้ตามควรแก่ฐานะทางการเงิน และการประกอบอาชีพที่เปลี่ยนแปลงไปตามระบบเศรษฐกิจและกลไกทางการตลาด มีการนำเทคโนโลยีและเครื่องจักรที่ทันสมัยเข้ามาช่วยในการเพิ่มผลผลิตมากขึ้น 2) การเปลี่ยนแปลงด้านความสัมพันธ์ระหว่างคน การสื่อสารไร้พรมแดนได้เข้ามามีบทบาทมากขึ้น สมาชิกในครอบครัวและบุคคลทั่วไปในสังคมไทยปัจจุบันใช้เทคโนโลยีการสื่อสารต่าง ๆ สร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน แสดงความรัก ความห่วงใย ติดต่อสื่อสารกันได้ง่าย สะดวกสบายรวดเร็วกว่าในอดีต 3) การเปลี่ยนแปลงด้านระบบสังคมพบว่า มีการเปลี่ยนแปลงทั้งระบบเศรษฐกิจ อาชีพ และการศึกษาที่มาจากปัจจัยด้านเทคโนโลยีที่ส่งผลให้คนในสังคมไทยต้องปรับตัวเพื่อการอยู่รอด สอดคล้องกับแนวคิดของ พัทยา สายหู (2544: 206-207) ที่กล่าวว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคม เป็นการเปลี่ยนแปลงของระบบความสัมพันธ์ของคนที่อยู่ด้วยกัน อันเป็นผลมาจากกระเียบที่กำหนดการกระทำ และความสัมพันธ์ของคน เช่น สิทธิและหน้าที่ ขนบธรรมเนียมประเพณี บทบาทและสถานภาพ มีการเปลี่ยนแปลง และยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ กนกวรรณ พวงประยงค์ (2561: 34-35) เรื่อง สังคมชนบทไทยสมัยใหม่กับปัจจัยกำหนดวิถีการดำเนินชีวิตที่พบว่า การเปลี่ยนผ่านของสังคมชนบทไทยที่เข้าสู่สังคมชนบทยุคใหม่ที่รับเอาความทันสมัยของระบบการผลิต การตลาด การค้า การบริโภคเทคโนโลยี การสื่อสาร ส่งผลให้การใช้ชีวิตในสังคมชนบทไทยสมัยใหม่มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับสังคมเมืองทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม เทคโนโลยี และระบบทุนนิยมสมัยใหม่ที่มีผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตของชนบทไทยในยุคปัจจุบัน และผลการวิจัยของพระครูธรรมศุท (สุทธิพจน์ สุทธิวจโน) และคณะ (2566: 137-138) เรื่อง “NEXT NORMAL: แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงวิถีทางสังคมของไทย” ที่พบว่า สังคมในยุคนี้เทคโนโลยียังคงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีอิทธิพลในการดำรงชีวิตชีวิตบางอย่างที่คนยอมรับมากขึ้น เช่น การทำงานจากที่บ้าน และการเรียนผ่านระบบออนไลน์ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้หลายภาคส่วนมองว่าเป็นเรื่องที่ดีช่วยประหยัดทั้งเวลา และทรัพยากร ซึ่งสิ่งนี้จำเป็นและเป็นปัจจัยสำคัญที่จะขับเคลื่อนวิถีชีวิตของประชาชนในสังคมยุคปัจจุบันและอนาคต คือ เทคโนโลยีเป็นสิ่งช่วยสนับสนุนอำนวยความสะดวกให้มนุษย์

องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย (Research Knowledge)

จากการศึกษาภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์และนวนิยายที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2561 และ 2564 ทำให้ผู้วิจัยได้ทราบว่า การเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยทั้งในด้านวิถีชีวิตที่สะท้อนผ่านสุขภาพ การทำงาน ที่อยู่อาศัย และการประกอบอาชีพ ด้านความสัมพันธ์ของคนในครอบครัวและคนทั่วไป และด้านระบบของสังคมที่สะท้อนผ่านระบบเศรษฐกิจ อาชีพ

และการศึกษามีปัจจัยสำคัญมาจากการเปลี่ยนแปลงของระบบสังคมและสิ่งแวดล้อม โดยเฉพาะปัจจัยด้านเทคโนโลยีที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมในทุกด้านที่กล่าวมา เนื่องจากคนในสังคมต้องปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงของสังคมและมีการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการดำเนินชีวิตทุกด้านเพื่อความอยู่รอด ในขณะเดียวกันก็สะท้อนให้เห็นว่า สังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงในปัจจุบันมีการแข่งขันกันในด้านต่าง ๆ สูงด้วย

ข้อเสนอแนะการวิจัย (Research Suggestions)

1. ข้อเสนอแนะการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ผลจากการศึกษาภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยในนวนิยายที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2561 และ 2564 สามารถนำผลการศึกษาวินิจฉัยเผยแพร่ให้กับผู้อ่านเข้าใจการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยในด้านต่าง ๆ มากขึ้น

1.2 จากผลการวิจัย พบว่า การเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยผ่านเนื้อหาในนวนิยายที่เข้ารอบสุดท้ายรางวัลซีไรต์ พ.ศ. 2561 และ 2564 มีอิทธิพลต่อความคิด พฤติกรรมและการกระทำของผู้อ่าน ดังนั้นสามารถนำผลการวิจัยไปเผยแพร่ให้กับผู้อื่น เพื่อให้เป็นความรู้ทางด้านการเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทย และอาจเป็นแนวทางการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคมต่อไป

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรศึกษาวิจัยภาพสะท้อนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมในวรรณกรรมรางวัลซีไรต์ที่เข้ารอบสุดท้าย เช่น เรื่องสั้น หรือกวีนิพนธ์

2.2 ควรศึกษาวิจัยภาวะสมัยใหม่ในวรรณกรรม ประเภท นวนิยาย เรื่องสั้น และกวีนิพนธ์ที่มีเนื้อหากล่าวถึงภาวะสมัยใหม่ในรางวัลซีไรต์

เอกสารอ้างอิง (References)

- กนกนรา พวงประยงค์. (2561). สังคมชนบทไทยสมัยใหม่กับปัจจัยกำหนดวิถีการดำเนินชีวิต. *วารสารสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์*. 44(2): 34-64.
- กิตติศักดิ์ คเชนทร์. (2559). *บ้านในโคลน*. นครศรีธรรมราช: แมวบ้าน.
- จิตนันท์ เหลืองเพียรสมุท. (2563). *วรรณกรรมที่แท้จริงนะ ต้องใช้คอมพิวเตอร์เขียนเท่านั้นไม่รู้เธอ*. สระบุรี: พะโล้ พับลิชชิง.
- ตรีศิลป์ บุญจรงค์. (2560). *นวนิยายกับสังคมไทย (2475-2500)*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธเนศ เวศร์ภาดา (2561). *ไทยโพสต์*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.thaipost.net/main/detail/15601> สืบค้นเมื่อ 15 มกราคม 2567.
- ปราปต์. (2563). *สุสานสยาม*. กรุงเทพฯ: สมมติ.
- พงษ์ศักดิ์ กุลชาติ. (2553). *วิเคราะห์ภาพสะท้อนสังคมไทยในนวนิยายที่ได้รับรางวัลซีไรต์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2522 ถึง พ.ศ. 2543*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- พรพรม บุญถนอม. (2551). *ลักษณะเด่นและคุณค่าของนวนิยายไทย รางวัลวรรณกรรมสร้างสรรค์ยอดเยี่ยมแห่งอาเซียน พ.ศ.2522-2546*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวรรณคดีไทย. มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- พระครูธรรมศุท (สุทธิพงษ์ สุทธิจิโน) และคณะ. (2566). NEXT NORMAL: แนวโน้มการเปลี่ยนแปลง
วิถีทางสังคมของไทย. วารสารมติเชษฐาราม วัดจอมมณี. 6(1): 137-158.
- พิทยา สายหู. (2544). กลไกของสังคม. พิมพ์ครั้งที่ 10. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ภู กระดาษ. (2563). 24-7/1. กรุงเทพฯ: มติชน.
- มาโนช ดินลานสกุล. (2550). พลวัตทางสังคมและภาพสะท้อนของสตรี ในนวนิยายที่เขารอบสุดท้าย
รางวัลซีไรต์ พ.ศ.2522-2546. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต หลักสูตรการศึกษามหาบัณฑิต
ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก. มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- รื่นฤทัย สัจจพันธุ์. (2558). วรรณกรรมปัจจุบัน. พิมพ์ครั้งที่ 19. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัย
รามคำแหง.
- วิมลดา ยิ้มยิ้ม. (2558). ภาพครอบครัวในนวนิยายรางวัลซีไรต์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต หลักสูตร
อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาไทย. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- วิทย์ ศิวะศรียานนท์. (2544). วรรณคดีและวรรณคดีวิจารณ์. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพฯ: ธรรมชาติ.
- สนธิ สมัครการ. (2542). การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมกับการพัฒนาการของสังคม. โครงการส่งเสริม
เอกสารวิชาการ. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- สายทิพย์ นุกูลกิจ. (2543). วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- อนุสรณ์ มาราสา. (2565). ภูเขาน้ำตา. พิมพ์ครั้งที่ 3. สตูล: บลูเบิร์ด.

